

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja pošto prejemana ali v Gorici na dom spošiljana:

Vse leto	f. 4.50
Pol leta	2.30
Četrt leta	1.20

Kmet, valec za naročnike Soče Vse l. f. 2.— Pol leta f. 1. Za nenaročnike: Vse peto f. 3.— Pol leta f. 1.60

Pri oznanilih in ravno tako pri „po-slaničah“ se plačuje za navadno tistopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat

Za večje črke po prostora.

SOČA

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternolliju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179 in „Via della caserma 60“

Naročnina in dopisi naj se blagovljno pošiljajo pod naslovom: Viktor Dolence v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Cesar v Gorici.

Na belo nedeljo, dne 4. aprila bode pozdravljala naša dežela svojega preljubljenega Vladarja v nje glavnem mestu, v naši lepi Gorici. Ta vesela vest se je ko blisk razširila v vse tudi najzadnje deželne kote, in mesta in trгови in vasi, vse se hiti pripravljati na slovesen sprejem, kateri obeta postati prav veličasten in dostojen za najvišega gosta in za deželo. Prebivalstvo obeh narodnosti hoče jasno in glasno razkriti svojo iskreno vdanost in pravo zvestobo in za to smo preverjeni, da bodo vse občine cele dežele, v lepo vredenih četah z ovenčanimi zastavami ali drugimi znamenji obilno zastopane o prihodu Njegovega Veličanstva. Enaka prilika pozdravljati preljubljenega Vladarja v naši sredi se nam preradko ponuja, nego da bi to zamudili, ter mu ne pokazali na eni strani svoje ljubezni in neomahljive zvestobe, na drugi strani pa, kar se nas Slovencev tiče, da je na slovenski zemlji, med slovenskim narodom, kateri nema samo pravice do svoje eksistencije, ampak tudi dejansko po svojih narodnih šegah živi, v svojem jeziku govori, peva, se navdušuje i.t.d. Slovenci hočemo pozdraviti svojega Cesarja kakor pozdravljajo otroci svojega očeta v domačem jeziku, po domačih navadah; saj bi tudi ne bilo prav, ako bi moral naš deželni oče zapaziti, da smo se potujčili, ali da se sramujemo tega, kar nam je prirojeno, kar imamo svojega. Zatorej zberimo se v ogromnem številu, Slovenci, od vseh strani in vasi cele dežele ter dokažimo, da s m o i n k a j s m o; izrazimo presvetlemu gostu spodobno in dostojno svoje veliko spoštovanje in živo radost, s katero nas navdaja njegova navzočnost v naši sredi. Naše posebne želje razmere in potrebe naj si pa potrudijo razkriti Mu oni, katere bo čast in sreča zadela, da bodo mogli z Njim obdržati. Ti naši zastopniki in zagovorniki naj dobro porabijo male trenutke, kateri jim vtegnejo biti privoščeni.

Njegovo Veličanstvo z obilnim spremstvom se pripelje po južni železnici ob 8 uri 15 minutih zjutraj. Na dostojno okinčanem kolodvoru Je bodo sprejeli predsedništva deželno, okrajno, mestno, vojaško z godbai i.t.d.

Cesta od kolodvora do mesta bo krasno okinčana in tako vse ulice, po katerih se popelje Nj. V. Kraj ceste proti železnici bodo nastavljene ljudsko deputacije z dotičnimi znamenji, razvrščene po županijah. „Travnik“ kder bode v kresijski palači bivalo Nj. V. bo gotovo najsijajnejše okinčau Katere zavode, urade i. t. d. bode Nj. V. med dnevom obiskovalo, je tudi uže deloma določeno. Zvečer bode mesto slovesno razsvetljeno, v mestnem gledališči bo operna predstava, za kateri namen so najeli več novih moči. Pred stanovanjem Nj. V. bo se ve da tudi serenada z bakladami, katere se bodo deležili. tudi pevci vseh čitalnic na Goriškem i. t. d.

Njegovo Veličanstvo se odpelje naprej po železnici v Benedke drago jutro ob 7 uri. Natančnejši program priobčimo v prihodnjem listu.

Za danes ponavljamo le še prav nujno vabilo vsem županijam in čitalnicam: Pridite v ogromnem številu, v praznični opravi, z vihrajočimi, ovenčanimi zastavami, skrbite pri tem za najlepši red in občno dostojno vedenje in izrazite jasno in glasno, da

„Hrast semaja, skala poka in hrib, Zvestoba Slovencev ne gaus!“

(Volilem vel. posestva!) 31. t. m. je volitev enega poslanca v deželni zbor namesto ranjcega Doljaka.— Volijo sami veliki posestniki, kateri dobé te dni dotična povabila. — Nekateri volilci, veliki posestniki vabijo vse volilce, da se na dan volitve 31. t. m. ob 8¹/₂ uri zjutraj snidejo v gostilnici

„pri treh kronah,“ da se pred volitvijo pomenijo in zedinijo zaradi kandidata.

Važno je, da noben slovenski volilec doma ne ostane; če pa je kedo zahtevan, naj pa pooblasti kacega sovolilca; toda noben volilec ne sme imeti čez eno pooblastilo. — Reč je velike važnosti in veliki posestniki morajo dati v prvi vrsti narodu lep izgled budnosti in zavednosti s tem, da se zedinijo in volijo kot en sam mož ter tako zajezijo vsako nevarnost, ki nam preti od nasprotnikov.

Federalizem.

II.

Ta državna oblika ima to posebnost, da se posamezni deli vedno bolj razvijajo, in okrepevajo, da po tem vsak tudi od središča naj več oddaljeni razvezati. To je po vsem naravno, ker ima vsaka teh držav svojo središče, za katero skrbi. Zraven mora vse moči napenjati, da vsa svoja dežela opravi opravlja in svojim potrebam v okoli prile. Vrh tega je vsaki skrbiti, da dobiva tudi od nje skupno središče, česar potrebuje, saj je to vsem v korist, in tako počasi napredujejo deli in celota v duševnem obziru in v blagostanji. Znano je, da ima Nemčija toliko lepih, bogatih mest, toliko visokih šol za to, ker so hoteli vojvodi, knezi in samostalna mesta se skazavati, posebno so v novejših časih kralji pospeševali ali znanstva ali umetnosti, in blagostanje je veliko po vseh teh državah. Vse to vidimo tudi v lju-ljovladnih zavezah v Avajci in v zavezni državi severne Amerike. Vse drugače je v državah, v katerih je vsa moč zedinjena le v enem središči v enem glavnem mestu bodisi, da ima ta država absolutnega vladarja, ki drži sam vso državno moč v rokah, bodisi da ima ustavno vlado. V takih centralno osnovanih državah skrbi središče naj bolj za se in za bližnje okolice, okraje ali kronovine, druge dežele pa bolj kooddaljene so zanemarjene, v središči jih celo malo poznajo. Same pa si ne morejo pomagati, ker imajo tudi v ustavnih centralnih državah premalo svobode in samouprave.

Toliko v obče, da se pa natanjko prepričamo bistva federalizma in njega dobrote, zdi se nam primereno, razvijati ustave nekaterih takih zavez. Predaleč na-

LISTEK.

Razmere

med Slovenci in Langobardi

VII.

Med l. 594—594 beramo pervikrat, da je kralj Agilulf 590—615) mir z Avari sklenil, da bi mogel notranje razmere svojega kraljestva urediti (P. D. IV. 4). Gotovo so bili takrat Avari s Slovenci v Italijo prišli in je oplenili, a se po storjenem miru nazaj umaknili.

L. 594 (ali 595) premaga bavarski vojvoda Tassilo I. (595—612?) Slovence, ki so bili že čez mejo njegovega vojvodstva siliti začeli. Mesto te bitke nahaja Ankershofen (o. c. II. pg. 29—30) na topelskem polji (Toblacher-Feld), kjer se baje še dandanašnji nahaja grič, ki se v spomin na ta dogodek „grič zinaže“ imenuje (P. D. IV. 7).

Ker se je bilo to Tassilu tako dobro obneslo, pride drugo leto zopet nad Slovence in je potolče. Toda Avari prihité Slovence na pomoč in Bivarce tako premagajo, da nij izmed 2000 nihče zbežal (P. D. IV. 10. po Muratoriju izlaji 11). To je Tassila tako oplašilo, da si ves čas svojega življenja nij upal več Slovencev napadati.

Boj med Slovenci in Kallinikom 598 bil je že omenjen.

Krog l. 599 pošlje avarski kakan poslanca k Agi-

lulfu v Milan, ter sklene z njim mir (P. D. IV. 12-13). Če nij Pavel D. taisto prigodbo dvakrat poročil, moramo si misliti, da sta kakan in Agilulf sklenila zvezo zoper Byzantince. To poterjuje, kar Pavel D. dalje pripoveduje. Nasledek tega mira je bil, da je poslal Agilulf (krog 600) kakanu rokodelcev za tesanje ladij (P. D. IV. 20-21). Te ladije so rabili Avari, da so čez Donavo hodili ter byzantinsko državo napadali. Kakor vemo iz germških virov (Theopylakt Simoc. VI. 3) morali so po navadi Slovenci Avarom ladije na Donavi tesati.

Prihodnje leto (po Muratoriju Annali d' Italia II. pg. 153, l. 600, po Lihartu 599) pridejo Agilulfovi poslanci od kakana nazaj in naznanijo, da so z Avari mir za večne čase sklenili. Z njimi je prišel tudi kakanov poslanec, ki je to potrdil in potem dalje v Gallijo odšel, da bi tudi Frankovskega kralja nagnil z Langobardi v miru živeti, kakor z Avari, katerih so se Franki gotovo bali. Tukaj vidimo, da so sklenili Langobardi mogočno zvezo zoper svoja dva najhujša sovražnika. Kako prav je tudi Avarom ta zveza bila, vidimo koj iz naslednjega.

Leta 601 napadejo Avari in Langobardi s pomočjo Slovencev Istro ter jo poropajo in pozgejo (P. D. IV. 24 — 25). Istra je bila namreč še do l. 75 byzantinska provinca in ker naj bolj proti severu ležeča tudi naj bolj sovražnim napadom izpostavljena. Kedar se pa o byzantinski Istri govori, ne smemo si jo v današnjem pomenu misliti, nego le istriško obrežje, ki ima še dandanes romansko prebivalstvo. Srednji del Istre so bili takrat že Slovenci posedli.

Prijateljstvo med Avari in Langobardi se je dalje v tem skazalo, da je kakan l. 604 (Safarik 603) poslal Agilulfu Slovence na pomoč, ko je bil ta proti byzantinskim posestvom v Italiji boj začel. Julija obleže Cremono. 21. avgusta se mora mesto udati in Agilulf je popolnoma raztere. 13 sept. premaga tudi Mantovo in v kratkem grai Vulturina. Vsed teh uspehov so Byzantinci primorani mir skleniti (P. D. IV. 28 — 29).

Toda prijateljstvo z Avari nij dolgo trajalo. Že byzantinska zgodovina nas uči, da zveza s tako nestanovitnim nomadnim lju-istvom ne more stalna biti. Tudi Langobardom se nij bolje godilo. Kaj je bil pravi vzrok, da so Avari mir prelomili, nam nij znano. Morda je kakana to razkazilo, da je Agilulf po svojem notarju Stabilisianu l. 607 mir s cesarjem Foko sklenil ter od njega bogata darove sprejel (P. D. IV. 35 — 36). Morda je pa le Frijulski vojvoda kakana razdražil, ker se je ta le nad Frijulskim znesel in nij šel dalje po Italji.

Kakan pri lere l. 610 (ali 611) z brezštevilno vojsko, pri kateri so se ve, da tudi Slovenci morali biti, mimo Gorice in Kormina na Frijulsko.

Vojvoda Gisulf se mu v bran postavi. Ne ve se, ali je bil ta Gisulf oni, katerega je l. 568 Alboin za vojvodo postavil, ali enakoimni njegov naslednik, morda sin, zlasti ker nekteri viri govore tudi o Gisulfu II. (Primri: Dr. Bizzaro, I Langobardi e la tomba di Gisulfo pag.). Na vsak način bi bil moral oni Gisulf, ki je bil že l. 568 „za vse sposoben mož“, l. 611 že vsaj 70 let star biti, in torej za boj precej nesposoben.

zaj v starodavnost nočemo segati, ker novejšje čase bolj razumemo, tedaj hočemo začeti s zavezo 7 nizozemskih ali nizozemskih držav.

Karol V. Španski cesar je svojemu sinu Filipu odstopil Španjolsko in svoje Nizozemlje v letih 1555 in 1556. Španjolsko gospodstvo je bilo tej deželi velika nesreča pa velika sreča in izir-k njene slave. Velika nesreča, za to, ker je bil Filip II. španski in njih kralj, eden najhujših trinogov na svetu, kateremu so bile tri v peti stare svoboščine teh dežel in nova protestantska vera njih deželčanov. Vse to je sklenil za-treti z vso silo, in strašnega generala vojvode Albo e tje poslal, ki je začel grozovito jih kaznovati s pomočjo rabejnov. Velika sreča pa izvirka slave, ker so se ju-nasile v bran stavile, in se s ljutih napadov rešile v v krvavih dolgih bojih. Bolj boj čí bogatini so popu-stili domovino, ostali pa so vse žrtvovali in tako svetu pokazali, koliko zamore pešice svobodnih navdušenih domljubov zoper najhujšo silo in politično sleparijo. Konečno so zedinjeni zmagali najmočnejšega kralja tistih časov, in je kronovin: Holandija, G. ldera, Zelandija, Utreht, Friz ja l-ta 1579, Gorejna lsla leta 1580. Greminga pa leta 1594 izreklo, da osnujejo republiko zedinjenih Ni-zozemskih držav. Ta zaveza je trajala čes 200 let in prva njih ustava je bila ta: Vsak tih delov je bil v vseh čisto domačih zadevah popolnoma samostalen, pa samo mesta so imela pravico voliti in pošiljati zastop-nike v deželne zbere, in ti zbori so bili najviše vladne oblasti in v posameznih deželah. Ko so te države v esnejšo zav-zo stopile, treba je bilo skrbeti za voditelj-stvo vseh skupnih zadev in o ravil. V ta namen so ustanovili narodno skupščino ali kongres, v katero so stopili vsi provincijalni stanov. V začetku so se zboro-vanja vdeleževali skoro vsi zastopniki, katerih je bilo okoli 800. Ker pa niso mogli večno skupaj biti, zastop-al jih je poseben državni svet za čas, ko niso bili zbrani in ta je izvrševal od njih dane postave in ukaze. Pozneje se pa zgodi, da jih nij zadosti po lancev prihajalo, in sklepati niso mogli; zato in da ne bi državni svet predolgo sam gospodaril, zahtevale so dež-le, naj občni kongres izmed sebe stalni odbor izbere. Tako se zgodi in ta o b r dobi vse pravice ob n skupščine.

Ker je ob časih bojev stvar sama na sebi zahtevala, da se del izvrševalne oblasti enemu mo-žu zaupa, ki bojne zadeve vodi s krenko roko, imeno-vali so ek puega glavarja in prvi je bil princ Oranien. Ta glavar je bil naj viši vojskovodja po morji in na suhem, brez nob-ne postavodajarne moči, izvrševalne oblasti pa je dobil toliko, kolikor mu je smela vsaka dežela po svoji ustavi zaupati. Iz vsega tega se vidi, da je bila ta zaveza s prva rahla, toda zunanje potrebe in aile so skupno to vez vedno bolj nategovale, in velike zasluge in izvanredna veljava prvih glavarjev te ljudo-vladne zaveze so njih moralno moč veksale.

Leta 1609 je ta zaveza si mir priborovala in kina-lo po tem ste se dve stranki pokazale in se nepr-neho-ma borile. Na eni strani so glavarji iz družine Orani-enev se trudili, da bi svojo moč utrdili, in voditelj-stvo republike ne po volitvi, ampak dedinskem pravu svoji družini pridobili.

Na drugi strani je velika stranka temu nasprot-ovala, ona se je vedno borila za obstanek čiste ljudovladne zaveze in za pravice posameznih držav. Akoprem se je Viljelm IV. od leta 1747 glavarju republike, posre-čilo, da je za svojo družino pridobil dedinsko pravico do glavarstva; vendar je ta boj trajal do Francoške velike prekučije in protioranska stranka je leta 1795 zapolila dednega glavarja proglaševaje zop-t čisto lju-dovlado, katero je pa Napoleon I. pokončal 1806.

Vojvoda Gisulf torej zbere kolikor mogoče veliko Langobardov in gre Avaram naproti. Toda hrabrost Langobardov, ki so se obupno bojevali, nij m-gla nato-mestiti njih majhnega števila. Avari obljajo od vseh strani Gisulfa in ga z vsemi njegovimi malo da ne po-kočajo (cum omni-bus suis pene extinctis est) nasle-dnje pripovedovanje našega zgodovinskega kaže, da je Gisulf v tem boju padel^{*)}. Njegova soproga Romilda se zapre z uteklimi Langobardi in se ž-nami in o roci padlih v mesto Forojuli. Im-la je dva ž-a o rastla sino-va Tazona in Kakona in dva še u-dorastla (Rodnal-da in Grimvalda), ter štiri hčere. Strah pred Avari je bil tako velik, da so vsi Langobardi u-terjena bivali-šča popustili ter se v gradove pozapirli, med katerimi so bili najimenitnejši Cormone (Kormin), Nemas (Nimis), Osopus (Osoppo, slov. Žovh), Artenia (Artegna), R una (Ragogna), Glemona in Ibligis (Iplis).

Ko so bili Avari vse Frijsko poplovili, ter vse z ognjem in mečem pokončali in si bogatega plena

*) Maja 1. 1874 našli so v Čedadu kopaje kanal za vodo-tok velik kaminit grob, v katerem so se dobili ostanke starega vojaka. Furlani in zlasti Čedadci hoteli so v svojem patrijotizmu najti v grobu ostanke svojega prvega vojvoda Gisulfa, ki je baje l. 611 proti Avaram pogel in katerega so p tem v naglici poko-pali. V temistisu je pisal „Giornale di Ulin.“ 874 st 131 in „Esaminatore friulano“ 1874 št 4 Nasprotno mnenje je izrazil Dr Bizzaro v knjižici „Sul sarcofago disotterrato a Cividale.“ Prof. Arboit „La tomba di Gisulf.“ je skušal pobijati, a Biz-zarro mu zopet odgovori „I Langobardi e la tomba di Gisulf.“ — Po vseh ok nostih soditi: oni vojak nij bil Gisulf, pač pa kak drug imeniten Langobard, kar že to kaže, da j bil v cerkvi poko-pan (Bizzarro II. pg 35-36.) Gotovo a je, da je oni napis „Gisulf“ v naglici od kogar koli na grob vodilben bil, ker se je hotelo s tem dokazati, da je res oni grob Gisulfov, a se je stvari la resnici le še bolj škodovalo.

Teh majhnih držav zgodovina je jako zanimiva, in človek mora občudovati njihovo delovanje. Na podla-gi trgovstva in morja so razcvetele, pridobile so po-sestva, kolonije v Aziji, vojskovale se z Angli-zi in Fran-cozi, rodile najslavnejše uržavnike in junaške poveljnike po morji in na suhem, ter si pridobile neizmerna bo-gastva. Skoro eno stoletje se je štela ta nizozemjska zaveza med države prve vrste.

Osvoboditi se in potem toliko in vse to dognati, bilo je državicam l- zato mogoče, ker so im le izvrstne voitelje pa bogumne, in žrtoljubne državljane, deloma pa tudi zaradi tega, ker so jim bile politične razmere v Evropi prav vgodne. (Iz razprave Arenat-ove o tej ustavi.)

(Dalje prih.)

Dramatika

Govor gospoda dr. Lavriča pri besedi tolminske čitalnice dne 14. t. m.

Človek, kateri se vnema za to, kar vidi lep-ga na sv-tu, ž- je omikan, ker so se v njem zbrali plemeni občutki; tak človek se vseli lepote, in nekateri jo skušajo izrazovati po tem ali drugem načinu, kakor jim je dano in mogoče. Ta izrazovanja lepote in krasne svobodne umetnosti imajo pa tako moč, da vedno bolj povz-igajo človeka, ki se jim bliži, ali se jim celo po-sveti. To valino pri posameznih ljudeh in pri narodih, tako n. p. v srednjem veku pri Italjanih in dandenes pri Nemcih in drugih narodih. Narodi, ki nimajo umet-nikov, ki nimajo še pesnikov in pevcev ne surovi so in barbari. Pesniki in pevci so prvi, kateri zbudijo tak narod, in ga po tem pripravljajo k večjemu, k višjemu, pripravljajo ga za znanstva in druge umetnosti n. p. za slikarjvo, kiparjvo, glasbo i. t. d. Pesniki začenjajo naj poprej opevati v lepem vbranim jeziku, kar vi-dijo okoli sebe krasnega v naravi. Koliko so ž- drugi in tudi Slovenci opevali rožice, planine in gore, solnce in luno, zlasti pa vse oživljajočo spomlato. — V drugi vrsti opevajo pesniki plemenite občutke človeka, predstavljajo pesmi tudi strasti, in s tem segajo globoko v človeško srce. Koliko imajo narodi že pesmi n. p. o prijat listvu, o zvestobi in vdanosti zlasti, o ljubezni! Da, tako nevsahljiv je ta vir, da jih ne bo nikdar kon-ca.—Na tretji stopinji slavijo p sn ki imenitna djanja posameznih ljudi in posameznih narodov, zgodovinska djan-ja. In dokler bo človeštvo kaj veljalo, gotovo ne zmanj-ka gradiva za te že bolj dolge in vzvišane pesni. Ako pa se pristavljajo pesnim vseh teh vrst besedam in njihovem duhu primerni napevi, po tem je moč poezi-je še veliko več.

Vihucev vse poezije je pa drama, so gledališne igre, ker one obsegajo vse poprej rečeno. One zapopadajo lep-r-či in krasne prikazni v naravi, plemenite občut-ke človeka, njga strasti in hudobije, raznovrstna ime-nitna djanja iz privatnega, narodnega, državnega življenja, in razne značaje. Gledališne igre imajo pa to posebnost, da stavljajo poslušal-em in bralcem dogodek pred oči v p o g o v o r i h. Djan a se pred njimi vršijo, in to ima tako moč, da v imo ljudi, če so igre in igralci izvrstni, pri resnobnih igrah, igrokazih, čuditi se in jako se za-bavljati, pri žaloigrab pa se jeziti, ali celo jokati se.

Gledališne igre presunjo po tem takem človeka, zato so resnobne pa dobre igre kaj podučljive, in gle-dališni od-r je imenitna praktična šola ohraslin ljudem. Tako uči neumrlí nemški klasik Schiller rekoč:

nabrali, začeli so Forojuli oblegati. Ko je necega dne kakan okoli mesta jezdit, da bi videl, od katere strani bi se dalo najlaže vzeti, ga zagl-da Romilda raz zidov in zdajci se vname v njej želja po krepkem, mlad-m moži. Poroči mu torej, da mu mesto z vsem kar je v njem izela, če jo za ž no vname. Kakan na vid-z pri-voli in ko Romilda vrata o-prene, dere v Čedad, oplni vse kar najde, zažge potem mesto in od-pelje vse pre-bivalce seboj v Pannonijo z objubo, da je bofe onli naselil, od koter so bili nekda izšli. A ko Avari v tako imenovano sveto polje pridejo, pom-ore vse dora-stle Lang-barde, otroke in žene si pa med seboj kot plen porazdelá. Le Gisulfovi sinovi so poprej utekli, nego je je zalostna osoda zad-la. Romilda se je slabo godilo, kakan jo je dal po svojih Avarih oskrniti, po-tem pa javno h kolu pribiti. Kogar romantična pripo-vest o Romildi in njenih hč-rah dalje zanima, jo lahko bere pri Pavlu D. IV. 37-38.

Pripoved o Romildi je preveč romantična in pre-več podobna drugim enakim zgodbam, kakor da bi sme-la za historično veljati. Pavel je posebno tad pripoved-ke svojega naroda v langobarško z-godovino vzel, zlasti stareje, in tako nij smel tudi te izpnstiti. Saj ima nje-gova z-godovina ravno zaradi tega toliko važnost za Nemce, ker je narodne pripovedke langobarške sé spo-šovanjem nabral in že t ko zgodaj zapisal, ter je na ta način p-gube otei (Trimeri: Gervinus, Nationalite-ratur I pg. 30).

Pomisliti je treba, da je morala Romilda že pre-cej priletna biti, ker je Gisulfu 8 otrok rodila, med katerimi sta šteta dva sinova že nad 20-let in tudi nje-ne štiri hč-ere so bile po Pavlovem pripovedovanju že za možitev sposobne (dr. Bizzaro, I Langobardi e la

„Gledališne igre podpirajo vero in postave,“ in to dokazuje v dolgi učeni razpravi. Jaz pa hočem to doka-zati s pomočjo enega domačega zgleda.

Slovenski kmetje imajo to navalo, da odstopajo v 40. ali 50. letu premoženje naj starejšemu sinu. Oni si prihranijo živež za se ženo in male druge otroke, naložijo pa obdarjenu, da ima svojim drugim, bratom in se-stram izplačati delščine. To la mirno skupno življenje ne traja dolgo časa, kmalu nastanejo hudi prepiri, in sin očeta že tepe. Zd j pa Vas vprašam, ali ne bi mno-go koristilo, ko bi kak dober naš pisatelj spisal lepe igre o tem predmetu, v katerih bi ostro bičal grdo to obnašanje sinov, in bi živo slikal žalostne posledke ta-kega postopanja. Korist bi bila gotovo velika zlasti, ker imamo dosti čitavnic po deželi, in ker radi poslušajo naši kmetje gledališne igre, v katerih stopijo na oder km-čki fantje in dekline. Nu, to je en sam zgled, pa koliko drugih predmetov naj le dober pisatelj v privat-nem in javnem življenju našega naroda.

Gledališne igre pa, ne obsegajo samo resnobnih in žalostnih predmetov, v nekaterih se razpravljajo veseli, šaljni dogodki za krat-k čas. Te šaligre razveselva-jo ljudi, nekatere pa tudi bč-ajo v lahki zdaj šaljni, zdaj satirični zbudljivi obliki človeške napčenosti, slabosti, in neumnosti. Ker se ljudje radi smejejo, so šalo-igre potrebne in zares so se priljubile vsem narodom, tudi nam Slovencem.

Pri vsem tem imajo gledališne igre mnogo na-sprotnikov ki trde, da pohajšujejo ljudi. Nu, to e ne da trditi o dobrih, klasičnih igrah, v katerih morala in krepost konečno ventar zmagati vsem oviram vrljub. To se da terditi le o slabih igrah, v katerih zmaga je hu-dobija, ali v katerih se nesramnosti razpravljajo, če tu-di le v šaljni obliki. Takim igram izvirka je kri-a ra-ba poezije. Vsaka tudi naj bol-ša stvar se da krivo ra-biti in se krivo rabi; zaradi krive rabe pa se ne sme zav-či, kar je samo na sebi dobro.

Če vsem narodom, so gotovo nam Slovencem gle-dališne igre pa naj bolj potrebne, ker skoro samo na gledališnem odru slišimo lepo, čisto slovensčino govoriti. Drugi narodi rabijo svoj omikani jezik v privatnem in povesd in javnem življenju; toda več na omikanih Slo-vencev le tuje j-zake ljubi, in še celo v čitavnicah jih slišimo vsak dan. Zato s-m gledališnih iger in sploh besed kaj vesel, ker saj takrat doni čista omikana be-seda slovenska.

Dalje bi dajale gledališne igre našim pesnikom naj lepšo priliko, da bi v pogovorih in v obliki dogodkov slavili domovino, narodnost in politične kreposti na eni strani, na drugi strani pa bičali nasprotno slabe lastnosti.

Še moram omeniti drugih nasprotnikov, ki pravi-jo, da nismo Slovenci še zreli za dramatične igre. No tem je lahko odgovoriti.

Saj Vam je znano gospoda, da imamo že davno pesnike, in med njimi prav dobro katerim je na čelu naš neumerli Prešern, da imamo vsled tega mnogo pe-sni izvirnih in poslovenjenih. Tudi gledališne igre imamo izvirne in med poslovenjenimi je več Šillerjevih dram, in naša dramatično društvo skrbi, da jih dobi-vamo vedno več. Znano Vam je, da ljubi naše ljud-stvo take igre, da kaj rada bere naša gospoda drame vseh evropskih narolov in obiskava, kadar more, nemška in italijanska gledališča. Po tem takem nam manjka le dobrih pisateljev. Ko bi pa dobili kakoga izvrstnega dramatika, gotovo nas dabi pripravljene. Pa ko ne bi bili tako pripravljeni, kakor smo, nu potem bi nas tak pesnik k sebi potegnil, kakor je Shakes-peare Angleže povzignil. Ob njegovem času, proti

tomba, pg. 31-32.) Razen tega je znano, da so bile langobarske žene jako sramežljive. Zakonska nezvestoba je bila pod ostro kaznijo pr-povedana. Ravno tako se Romildina veleizdaja čisto nič ne vjema z langobarškim patrijotizmom. Rotarijev zakon je kaznoval obe Ro-mildini pregrehi se smertjo. Zatorej je težko misliti, da bi se bila Romilda tako daleč spozabila in Pavlovega pripovedovanja ne smemo brez sumu za zgodovino vzeti.

V domovino prišelša Taso in Caco prevzarmeta vlado po očetu v Čedadu. Glej slovensko zgodovino v Pavlu D. (IV. 39. po Murat, 40). On pravi, da sta Taso in Caco ob svojem času pose-lovala tudi slovensko po-krajino „Cagellia“ do kraja „Meclaria.“ (Hi suo tem-pore Schavorum regionem, quae Cagellia appellatur, us-que ad locum, qui Meclaria dicitur, possederunt.) To-rej so ti Slovenci do časa vojvode Ratchisa frijulskim vojvodom davek plačevali.

Ali so Forojulci to pokrajino z orožjem premaga-li in kedaj? Taso in Caco gotovo ne, kakor nekteri mi-slijo (Bradaška, o. c. pg. 267) to se že iz texta Pavlo-ve zgodovine vidi, in tudi sta ona premalo časa vladala.

O legi te pokrajine se je že jako veliko ugibalo. Njupoprej je treba opomniti, da imajo rokopisi tukaj različno pisavo. Muratori bere Z-llia, ambrozijanski ro-kopis ima Cagellia in v Lindenbrogovi izdaji (Hamburg 1611) stoji Agha, toraj meni Šifarik (Starožit. II), da bi ut-gnilo pravo biu Caglia, t. j. Julia. Drugo ime pa se je do sedaj vedno bralo in tiskalo „Medaria.“ Še le popravljeni text bere „Neclaria“ (Abel, Paulus Diaconus, pg. 91).

(Dalje prih.)

koncu 16. stoletja, za kraljico Elizabeto so Angleži že onikali svoj jezik, imeli so pisateljev, ki so v prozi pisarili; ali poezij so imeli malo, le nekaj lirskih pesmi. Na enkrat se prikaže Shakespeare, do sedaj še vedno prvi dramatik v Evropi, in odlej je vedno bolj napredovala angleška literatura.

Gospoda! žalibog kaj takega nemamo mi Sloveni in predstavljati vam bomo le malo igrice za kratak čas, tudi so naši igralci, naše igralki, deklamovalke in naši peveci sami diletantje, kateri hočejo pokazati svojo dobro voljo, svojo ljubezen do naroda, in so toliko raje prevzeli to nalogo, ker je naša čitalnica nečujni večer odložila narodni šoli v Tolminu. Kako bodo veselili ubogi otroci, ki dobijo novih učil po Vaši blagodarosti! Tudi med ubogimi otroci so talenti, kateri znajo v bodočnosti koristiti narodu. V imenu občine, v imenu ubogih teh otrok gospoda, lepa in presrečna vam hvala!

Dopisi.

Iz Črniča 24. marca. Izid volitve dne 18. t. m. je prav ugoden; ni se mislilo, da botak, posebno zato, ker je neki „vihar“ že dolgo časa pred volitvijo bučal, a slišalo se ga je, a ne občelo.

V naše na novo izvoljeno staršinstvo je prišlo tudi nekaj mladih mož, na katere se občinstvo veliko zanaša, da bodo oni tudi s temi zopet na novo izvoljenimi starešini se strinjali, in tako pravi red kakor do zdaj v naših županijah obdržali.

Kaker se sliši, tudi naš od vseli spoštovani gosp. Franjo Leban, ne bode za naprej prevzel županstva več, zaradi njega prevelikih opravil v mnogih zadevah in boleznih na očeh, samo ostane za zdaj le v starešinstvi, v katero je tudi izvoljen. Žel nam bod, ako bo res to, ker skušnje dostih let so pokazale, da je mož za ta postel na pravem mestu in najbolj v tem izvoljen. Zato se zanašamo, da se nam gosp. Fr. Leban ne bo odtegnil. Bog daj!

Tako smo dovršili prav lepo našo volitev starešinstva, in si tudi poskušali prav poštenih in izvedenih mož, zanašaje se, da naša županija bode krepko, kakor do zdaj in še bole stala na nogah, kar je danes prav potrebno.

Iz Nabrežine 6. marca. — Kedor se napaja iz čudovitih virov klasičnih, temu so ljuba tudi tla, po katerih so hodili velomokani ljube, i ti so nekaj bili za Grki sloveči Rimljani. Vem sicer, da, kedor kaj preveč i glas občuduje, ali ne daje s tim nič kaj dobrega poročstva za svojo vrednost, ali ima še toliko naivnosti v prsih, da je bistrotla glavé še nij premagala. Bog hotel, da je pisatelj poslednje vrste mož; vem pa tudi, da se tak le onim sméti, kateri niso enake spočetnosti zmožni. Velikim rečem—tako dejal bi—gre veliko spoznavanje. S kratka. Bil sem 4. februarja t. l. v Akvileji. Dopis je pa stvar, ki samo en dan živi; zato nij m rad predolg i ne tosem Minervinoga konja; saj ne menim kake Troje prevariti. Ako stopiš v sedajnji Oglej, najdeš prav ponižno mestice. Od nekdanjega blišča nobene senca, od nekdanje slave nobene misli. Ribsko mestice, kupčije nobene, družabno življenje le malenkostno. Bistrotkemu se pa na mali razločne neka melanholičnost med prebivalci ali potlačnost, kateri bi se nemara najbolje dali primiriti onim bivšim žezlonoscem, ki so, krono i žezlo izgubivši, primorani po ptajih deželah hoditi. Trčiti se sicer ne more, da so večina sedajnjih Oglejčanov potomci čvrstih starih Rimljanov; a vendar sine se reči, da veje tradicijsnelna obožnost nad tem krajem. Ravno tako očividno posledna je osola, katera, kler je začela, ravno tako poslednim potem gr; ta stoji nad vsimi solinjami. Stare krvi pa je vendar še veliko; kajti potegniti so se večkrat, da dobodo pristanišče. Ker me ravno v tem nij nič strokovnjaka, naj vzamem le izid za poroko, da ali zavé ali nemogočnost je krava, da so zastoj goverili pa pisali. Veselo nij; a je zgovorno. Kedor je elegik, ta naj gre v Oglej. Brez dvombe napravi dolgo svitlo i lostnico. Ponavljati pa, kaj je bila nekdanja Akvileja, ne pozleva se dopisniku zdravu vpišči časutih čitateljev. Vsaki ve, kaj je bila. Sedajnja cerkev je velikanski tempelj. Tradicija sumi, da je bil ta krasen dom Jupiterju posvečena veža. Mogoče; pa samo, če sodiš po velikanskih stebrih. Drugo vse je, razve nekaterih ostalin, za patrijarhov. Celo stolp, govori se, da je iz staro rimske dobe. Vse mogoče i verjetno. Vendar je veliko novejšega, kar pripisujejo stari; a menim, da nij. Patrijarhi so veliko storili, da—si ne vsega, kar še stoji. Starinoslovci i zgodovinarji raznih narodov zahajajo v Oglej gledat ostanke rečij, ki so bile, i ki jim nekoliko pojasnujejo, kar stoji mrtvo v starino lovskih knjigah.

Kaj pa ta suboparni dopisnik ne zna nič družega, poreče nepurp živiti čitatelj. Dragi, pojdi z mano ven na polje oglejsko. Tod kopajo. Sviti cesar je menla zdaj 2 leti iz lastnega dovolil 1000 gld. Hodé se svojim spremljevalcem zaletnem na znamenito mesto. Ob stanem, gledam, osaplost mi začara pred očmi vedno se spreminjajoči kaleidoskop stare zgodovine. Ne morem se še zbrati iz začudenja. Moj tovariš, menim saj za sedaj bolje posvernih mislij, i ki, čeravno omikan, vendar nij še povonjal zlahtnih cvetic starih klasikov

i činov zaznamnenih po dletci nedosegljivih mojstrov, začel je brez dvombe dvoumiti nad mojim zdravjem; ker sumljivo me pogledavši, spregovori: Kaj vam je neki?—Glejto—odvrnem—to so staro oglejske ulice. — Ahá, to Vas tako zanima? Nij dolgo, kar so je izkopali.— Tedaj tod, si mislim, po teh ozkih ulicah, potem ciklopovski trdnem, z globokimi (na nekaterih mestih 5") kolejmi počrtanem tlaku, z obustranskima, zelo vzvišenima prehodoma za pešce, tod se je vršilo starorimljansko življenje? Iz natančnih popisov pa še bolj-ših ilustracij nesrečnih dveh mest Herulanum i Pompeji, imel sem uže davno priliko, seznaniti se s takošnjimi starimi novicami, a biti na taci ostalinah, to je druga. Kraj teh ulic pa nij videti od poslopij nobene sledi, razun prav od začetka na severni strani. Na visokem polju življenje kopačev, ki trebijo jako široke i trne podstave staroglejskega, do sile velikoga cirka. Vreva ljudij, ki je tukaj bila, radovanje, bogastvo, ploskanje, slava, kinč, možati pones itd. vse to, vzeto po velikem morilu i živenskem gibanju, v primeri sé sedaj-njo ledino, katera otožno molči, da le počiva pikon i lopata—vse to mora menda napolnjevat gledalčevega duha. Pozdevalo se mi je celo, da so tudi kopači več bili zasuknjeni na otožno ko na veselo plat. Da—si prostaki, m-nim, vendar si morajo pri takošnjem zagledu kaj več vzvišenega misliti. Na več mestih sem zapazil tlak iz marmeljna (rudčkastega), na nekaterih se bivši velikanski vhodi v to neskončno poslopje prav dobro dajo razločiti. Bizu kopajo stare živalske pa tudi—če se prav ne motim—človeške kosti. Da se dobivajo krog zlatnjega Ogleja starinarske dragocenosti, nij mi treba praviti. Rajski g. Zandonatti—učen lekarničar i starinar—je bil napravil zbirko taci svari, koje so njegovi dediči, menim da za 12000 gld., v Trstu prodali. Grof Cassis poseda prav bogato i znamenito nabiro. Bivši učitelj g. Luznik je bil mnogo nabral, zbirko je prodal za 2000 gld. Zdej se je ustanovil domač muzej. Nedavno je najel nekedo ovratno verižico iz jantara, na kateri je veliko za čudo lepih podob izrezanih. Na tem obhodu seznanil sem se z nekim učeni-m Italijanom. Zapustivša z mojim spremljevalcem to obločano pokopališče, začniva se pogovarjati o literaturah ter se nij malo začudil, ko izve, da namerava Slovenec na svitlo dati Dante-jevo komedijo, katero so pomagala izdelovati nebena i zemlja. Izmaj mnogih knjig nj govih staknem poezije friulskega humorista cetra Zorutta, ki je imel v resnici spreobogato žilo v tem težkem oddelku. Naj pristavim le 2 epigrama:

L'oculista.

Quanche al so l'an passat
Il professor Nicod in ata citat
Al fasé gran furora
Sul fatt drezand i voi ai puars e ai siors:
Ma anchemò no l'è stat chell oculiste
Che a ciazr mariz ur slungi un poc le viste.

Svobodna prestava.

Ko je bil lani v tem mestu (Vidmu) prof. Nikol, delal je skoro čudeže, ker je zdajci zravnal vid ubogim i bogatim; a še ga nij takega zdravniku, ki bi mogel le nekaj podaljšati vid nekaterim zakonskim možem.

Lune plene.

Coraggio, primvero!
Tu has paveis, rosignui, rosis e fiors,
Tu has zefiret daur mattine e sere;
Che al va spandind odors,
Infin dei fazz tu has dutt,
Se non ti manchin bezz come a Zorutt.

Svobodna prestava.

Dobro došla, spomlad! Ti imas metuljev, slavcev rož i cvetic, ti imaš zefirov za sabo jutraj i zvečer, ki nosijo krog sladke vonjave, s kratka, ti imaš vse, da imaš le več denarja ko Zorutt.

Omenjeni gospod mi je obljubil vse Zoruttove spise; nekaj bi se dalo za Slovence prestaviti.— Ker sem ravno pri prevodih, naj še o teh nekaj svojih mislij povem. Kedor je zopir prevode, ta se upira vsem onim skušnjam, ki so potrdile i še potrjujejo, da se narod od naroda učí, i narod z narodom mika, blaži i vikša. Kakor bi bile do smeha obojne reči, da zmore človek, naj je še tako bogato okinčan i preskrbljen v dahu, sam iz sebe vse brez volil i poduka, ravno tako nespametno i še celo gršno utegne biti zabranjevanje prestav v domač jezik. Ša celo gršno? Nič manje ne. Ker tako bi se propovedal pot do svitlih zakladov vsem onim, ki ptajih jezikov, osobito staroklasičnih jezikov ne umejo; nadalje bi se odstranilo najzdatnije varišče vsem, ki se imajo uriti v pisavi i govorstvu ter narodu postati koristni pisatelji ali govorniki. Koliko je pa današnji dan dobrih govornikov, da nij jih toliko lipovih bogov v državni i deželni zborih, osobito tudi na leci v cerkvi, kler imi prepričevalno i mično govoriti b sedovalce, toliko je že občino. Ciceron zagotavlja, da se je valil v prevajanji Eshna i Demosthena; a ne, da bi ju prestavljal, ampak da se je uril za svoj cilj i konec, to bi se lahko reklo od vseh pisateljev, ki so nam kaj posebnega zapisali. Kakor je uže ob nj, ki igra na igralnem odru tako, kakor bi igral n. pr. douva v enaci položajih, namreč, da bi se na odru zares jezil jeznega človeka očitovaje itd.; tako bi začel, če bi kedó na kompetentnem mestu govoril ali pisal brez skušnje in omike. Da se pa narod od naroda učiti zamore, to, pravim, nij drugače mogoče, nego po tem potu, da se njegovi pisatelji ali govorniki šola-

jo pri onih narodih, i to najpreje v njihovem jeziku. Vsa zgodovina je polna taci prikaznij. Samo nekaj o tem. Začnimo s poezijo, ki je mati zgovornosti; ker pesniki so bili prvi narekovatelji zakonov (kako drugača je pa dan danes?) i modrijani. Pri Homeru, ki je, kakor se pravi, svojim rojakom vero naredil, nahaja se veliko odlomkov, ki pričajo do solčne svitlobe, da je marsikaj vzel iz sv. pisava in iz bukav starih Egipčanov. Od Hebrejcev so se učili Egipčanje, pri teh so se šolali Grki, od katerih so sprejeli znanstva Rimljani in od teh, kakor iz solca, so sijali ved blagodejni žarki na vse njim podložna ljudstva. Kako so pa tako ogromni nauki prehajati mogli od ljudstva do ljudstva, če ne sé znanjem dotičnih jezikov i prenašanjem njihovih spisov? Vendar naj bo zadosti za en dopis. H koncu še nekaj: 14. t. m. je razlagal tukaj v Nabrežini po ukazu c. kr. kmet. društva v Gorici nadopolni i zelo marljivi g. Strekelj voditelja svilodne stacije komenske kmetom nauk o sviloreji. Predaval je ta predmet v prav umevnem redu i jeziku. Da se velikrat povrne!

Iz Ljubljane 21. marca. (Izv. dop.) (Imenovanje pri deželni vladi kranjski.—Priprava za deželni zbor.—Posvetovanje mestnih volilcev.)

Kakor se neke dni občé v Ljubljani govori, bode dvorni svetnik vitez Widmann, še predno se odpelje cesar v Dalmacijo in se začno deželni zbori, imenovan za deželnega predsednika na Kranjskem. Svoje „probezeit“ je dostal povoljno, saj mu je Vesteneck pomagal, da je na Dunaju dobil dobro spričalo. Sleparske in goljske dve volitve v kupčijsko in obrtniško zbornico kranjsko, so dokazale, da „Verfassungsgedanke“ pod pokroviteljstvom Widman-a in Vestenecka poganja res krasne kalii, zato treba možev, ki so prilivali, da je ta krasna cvetica tako lepo zrastle, primerno odlikovati. Vladni svetovalec g. Roth, ki že davno preži na mesto deželnega predsednika kranjskega, bode zato, ker tudi zdaj željenega mesta dosege ne bo, postal dvorni svetovalec, in potem mu ne kaže družega, ko doseže 40 službenih let, ko iti v penzijo. Njegove daljšne lovrike so pozlele: Vitez Vesteneck pa bode, kakor se za gotovo pri-poveduje, le postal c. k. okrajni glavar v Ljubnici (Ljub-nic) na gorjem Štajerskem. Rajše bi sicer ta slavo in službohlepni vitez precej postal c. k. vladni svetovalec, pa je že tako regula pri birokratih, da gre „von Stufe zu Stufe.“ Zelo bode sicer vitezu Vesteneku žal, da bode moral zapustiti njemu tako drago Ljubljano, da ne bo imogel tukaj, kjer hoče enkrat kot načelnik kranjske dežel-ne vlade deželo komandirati, več delati za ustavoverstvo, a kaj hoče, postava in običaj je tak.

Mi mu želimo vso srečo in še eno na pot, da bi ga nikdar več nazaj ne bilo.—Včeraj so imeli narodni volilci v čitalnici posvetovanje zaradi tega ali bi se volitev udeležili ali ne. Prišlo je volilcev nad 80, in ti se izrekli da je treba imeti pred kandidatom, ki volitve sprejmejo. Postavili so se v prvem razredu gg. Horak in Pakiž, v tretjem razredu gg. Dr. Zarnik, tiskar Klein, dr. Bleiweis mlajši, orglar Goršič, in trgovec Petričič. V četrtek bode zopet posvetovanje volilcev, in ako postavljeni kandidature sprejmo, se postavijo kot kandidati. Upati je, da bodo imeli možje, katerim so skazali volilci zaupanje, toliko požrtovalnosti, da sprejmo kandidature. Ako se bode dobro agitiralo, je znača v tretjem volilnem razredu narodni stranki gotova

Iz Maribora 22. marca 1875. (Izv. dop.) Jako vesela znamenja se kažejo, da se nekoliko otrpni naš na rod zopet viga k živahnejšemu delovanju za svoj narodni prid za svojo čast. Z velikim veseljem čitamo po naših novinah vesti o veselicah, koncertih, glumah, besedah ki so napravljale po domačih čitalnicah. Prznati moram, da je Primorsko v tem oziru pred vsemi drugimi slovenskimi deželami najodličnejše. Med tem ko se, glede na srelišče slovenskega zemljišča, Ljubljina v tem oziru vrlo sveti še svojim vrhim dra matičnim društvom in s čitalnico, vidimo druge kraje po Kranjskem bolj v temo zavite. A na Primorskem, v Trstu in v Gorici, tekmijo se majhen na sebi kraji, kakor n. pr. Tolmin in dr. z materio Gorico. To je znamenje, da je med primorskimi Slovenci iskra domo-in rodoljubja vedno živa ostala, od kar se je tam raznetila.—Ne tako veselo je pri nas na Štajerskem. Celje nam je nemška mora čisto zadušila; tam celo čitalnice več nij! In Maribor, glavno mesto spolnjega taterja, je komaj opet nekoliko narodno zadihal. Močij mu gotovo ne manjka; treba je samo vztrajnosti in krepke volje. Kakor kažejo znamenja, se je ta krepka volja tudi vzbudila. Društvo se od tedna do tedna širi in ima zdaj uže trikrat toliko udov, kakor pred enim mesecem. Tuli pevske vaje—petje je in ostane najboljše ognjišče narodnega življenja; se ve da so dramatične igre ne male vrednosti—bile že so nekoje in te jako dobro in redno obiskovane. Med čitalničarji mariborskimi izdana je sploh parola: društvo na vse načine podpirati in krepko narodno življenje vznietiti. V ta namen je odbor tudi enoglasno prejel predlog nekega vrlega narodnjaka, postaviti gotovi večer za proste razgovore, igre, veselice in razgovore. Ti večeri bode tedaj neka vrsta malih besed brez trdnega programa, združene s pevskim vujan. Pri besedah lahko ta ali oni tudi koji govor ima, ali

„deklamacijo,“ ali kakovo „pesen“ predava i. t. d. Sploh glavni namen je: prosta domača veselica. Oni predlog je brz po sebi bil praktično izveden; živahna besedica se je končala o poznej uri.—Kdor pozna sredstva, s kojimi se v javnem življenju kaj doseže, ta mi bode pritrđil, da k temu s početka nikar nij Bogve kakovih požrtvovanj in denarnih pomočkov treba, ampak nekaj prav malega, kar pa več velja, nego vsi drugi zakladi: nekolično trdne volje. Trdna volja pak se kaže v našem slučaju v tem: da se o gotovem času prihaja na shodišča, da se človek tudi nekoliko potruđi sodelati in da se izogiblje tistim malim prepirkom, ki izhajajo večidel iz samoljubja.—In kakor je to na videz malo, tako velike stvari vsivarja ta malenkost: iz trdne volje izhaja delavnost, trud, samozatajenje in disciplina, koje nam Slovence pred vsem treba. „Vse zamore sosed moj, samo ako — hoče!“

Politični pregled.

Glavni predmet političnega razgovora je tudi ta teden potovanje našega cesarja v Trst, Gorico, Benetke in Dalmacijo; posebno se vrté vsi razgovori okoli shoda našega cesarja z italijanskim kraljem in o natanjnosti, s katero bo cesar pregledal vso Dalmacijo, to dozdej popolnoma zapuščeno in zanemarjeno deželo. Hrvatski listi dalmatijskim bratom priporočajo, da naj cesarju pokažejo, da je Dalmacija hrvatska dežela. To bodo gotovo tudi storili in mi Primorski Slovenci moramo enako našemu vladarju pokazati, da smo tukaj v veliki večini in da nam je mar za naše svete pravice in za napredek naroda našega. Pozdravljali bomo tedaj cesarja v ogromnem številu, posebno tukaj v naši lepi Gorici. Meseca avgusta pa bode cesar obiskal Galicijo, kar na vsak način pominja kak prevrat v notranji politiki. Na tega se, kakor vse kaže, pripravlja sedanje ministerstvo, in morda še to spomlad se vtegne prigoditi kaj novega. Državni zbor je zaključil svoje seje do 1. aprila, to je samo čez praznike. V zadnjih sejah je sprejel postavo o starokatoličanih, glasovauji se je odtegnila pravna stranka. Po tem je bila na vrsti postava o uvednji posebnega upravnega sodišča; tudi ta postava je bila sprejeta. Finančnemu ministerstvu se se dovolile še nekatere svote čez proračun 19. t. m. pa so bile volitve v delegacije; goriško zastopa v delegacijah Teuschl, grof Coronini pa zastopa Trst. Moravski poslanci česke narodnosti so zahtevali od Nemcev, da jim dajo kak sedež v delegacijah, in ker jim Nemci nijso hoteli biti toliko pravični, zdržali so se dotične volitve, protestovaje pismeno in opravičevaje to postopanje nasproti predsedništvu zbornice.

V drž. zboru so stavili tudi nekateri poslanci slovenski razne interpellacije, tako na pr. Nabergoj zarad tega, da bi okolica gredé colne postave uživala enake pravice s Trstom, dr. Razlag pa gledé vojaških vaj dijakov, učiteljev i. t. d. Poslanci Pfeifer, Nabergoj, Vošnjak, Razlag se pri vsaki priliki oglašajo in dobro delajo, to je treba priznati.

Ministerstvo trgovine je odgovorilo v eni zadnjih sej na interpelacijo zarad nepostavnega postopanja pri kranjskih volitvah v trg. zbornico, pa kako? Da protesti nijso utemeljeni in da so nekatere nerednosti izročene drž. pravduištvu, katere pa ne ovirajo konstituiranja zbornice. Take odgovore dobivamo mi Slovenci! Da bi si jih saj dobro zapamtili.

Vsled Ofenheimove pravde je došlo Giskru in drugim velikašem od strani dvora neko pismo, ki jim naznanja, da nijso več sposobni za dvor; od druge strani pa je cesar podelil predsedniku in državnemu pravduniku, ki je zatožil Ofenheima in vse ustavoverne „Gründerje“ na prav ostentativni način red železne krone. To je dokaz, da je dvor jako nezadovoljen s tem, kar se je dozdej godilo.

Ogrski ministri pridejo te dni na Dunaj, da se s cesarjem posvetujejo o važnih poslih pred njegovim odhodom v Dalmacijo.

Italijanski principi vsi pridejo pozdravljat našega cesarja v Benetke, kder se velikanske priprave delajo.

Sliši se, da je ta shod posebna politika Avstrije proti Nemčiji, a verjetno nij. Tudi Nemški cesar bo baje prišel maja meseca v Milan in se tam

suide z ital. kraljem, pravi, se s tem namenom, da se oba vladarja dogovorita glede prihodnjega papeža, ki se ne bo smel več mešati v posvetne reči.

V Srbiji zmerom bolj vre, bati se je sopen kakega hudega razpora; dobro bi bilo tedaj, ko bi uže kmalo na Balkanu začel divji ples proti sovragu slovanstva.

Na Nemškem je veliko razdraženje proti Papežu in njegovi stranki, pokazalo se je v burnih sejah parlamenta.

Na Francoskem je zdaj vse mirno; republiko se ima za utrjeno.

Na Španjskem je nov kralj v jako slabem položaji; te dni je pristopil k njemu en glavni voditelj Karlistov, Cabrera, in vendar nij vladi mogoče Karlistov zapoditi.

Razne vesti.

(Slavni odbori vseh čitalnic na Primorskem!)

4. t. m. pride Nj. Veličanstvo naš presvitli Cesar v Gorico.—Dolžnost državljanov je, da se Cesarju pri takih prilikah poklonijo; ampak ne samo?dolžnost proti cesarju, tudi dolžnost proti narodu je, da pri enkih prilikah pokažemo javno, da smo močni in da napredujemo na Goriškem.—Zatorej sta se odbor in veseli čni odsek goriške čitalnice združila v poseben slavnostni odbor in sklenila, da se imajo v povzdigo slavnosti povabiti vse čitalnice, da sodelujejo pri petju in pri bakladi, katero napravijo goriški Slovenci cesarju. Podpisani odbor vabi tedaj in polaga prav gorko na sree, da se vdeleži prav mnogo udov vseh čitalnic te slavnosti se zastavo in pevskim zborom.

Pela se bode nalaš v ta namen komponirana kantata, katero dobijo te dni vse čitalnice, da se precej začnejo učiti peveci. Peli jo bodo peveci vseh čitalnic skupaj pred cesarjevim stanovanjem. Bakle bodo nosili čitalničarji raznih čitalnic. Peveci bodo morali priti uže 3. prih. mes. zvečer ob 7 $\frac{1}{2}$ uri v goriško čitalnico, kder bode skupna glavna poskušnja. Ker pa bode baklata mnogo stala in goriška čitalnica ne mora prenašati tako velikih izrednih stroškov, so vse čitalnice naprošene, da nabirajo mej ondotnimi uči doneske za stroške. Vsi čitalnični odbori so torej nujno naprošeni, da poročajo, koliko pride čitalničarjev, koliko pevcev in takih ulov, ki so pripravljeni nositi baklje.

Natanjčni red bodo zvesteli čitalničarji po prih. listu.

(Občinskim zastopom!) D.ž. lni odbor je uže vabil vse županstva, da pošlj jo deputacije k slovesnem sprejemu Cesarja, dne 4. prih. meseca. Mi pa denes Slovence se enkrat nujno priporočamo, da pride iz vsake vasi mnogobrojna deputacija, ne samo občinskih mož, ampak tudi dosti drugih, posebno pa praznično oblečenih fantov in deklet.—Deputacija vsake vasi naj se zediní in hodi pod lastno zastavo, na kateri naj bi bilo, če mogoče, zapisano tudi ime vasi ali trga.

Vse te deputacije morajo biti 4. aprila uže prav rano, to je ob 7mih zjutraj v Gorici. Kde bodo stale, zvedó tisti dan v Gorici. Slovenci, pokažite, da ljubite svojega cesarja in čestite svojo domovino pridite v ogromnem številu!

(Vabilo) k občeni veselici, katero napravi vertojbanska čitalnica dne 29. t. m. Program: 1. „Erinnerung an Pettau“ slavnjski marš, Strobl; 2. Predsednikov nagovor; 3. „Slovanska Overtura“ Titl, svira vojaška orchestra; 4. Deklamacija; 5. „Slovanska kvadrilija“ sp. Kollonič: voj. orh; 6. Vesela igra „Starost slabost“;—7. „Cavatina iz Semiramide“ iz Rossini; 8. Deklamacija; 9. „Nach Herzenslust“, polka francoska; 10. Šalogra „Poštena deklica“. Po besedi kratka zabava, pot-m ples, pri kateram bo svirala vojaška orchestra. Veselica bode v dvoran Maraz-evi, ples v dvorani Lušič-evi. Začetek točno ob 8 $\frac{1}{2}$ zvečer. Vstopnina k veselici stane 20 kr. k plesu 1 fl. V dolj. Vertojbi, dne 23. marcija 1875. Odbor.

(Politično in bralno društvo „Ednost“) za tržaško okolico bode imelo na velikonočni pondeljek 29. t. m. III. občni zbor na Občini ob 4 uri popoldne. Dnevni red: I. Berlo in p-trjenje zapisnika družega občnega zbora. II. Adresa do Njeg. Veličanstva presvitlega cesarja, katera se bo izročila Njeg. Veličanstvu, ko bodo počestili naše mesto. Vse čestite ude in rodoljube, da se obilno udeležijo zbora, vabi: Odbor. Pri sv. Ivanu, 21. marcija 1875.

(Danko plačevci) so menda steber države; zatorej pa smejo tudi tirjati, da jim je država toliko pravična, da nastavlja saj take c. k. davkarje, ki so zmožni njih jezika. V-lečestiti in zasluženi gospod Jakopič, dosedaj višji davkar v Gorici, je šel v penzijo; on je bil naš rojak in našem ljudstvu jako priljubljen. A sliši se, da se na njegovo mesto prosijo taki ljudje, ki našega jezika prav nič ne razumé. Kaj bodo taki go-

spodje opravili, ali ne bodo ovirali službovanja? Če uže ne iz pravice, saj iz praktičnih obzirov, bi ne smela slavna vlada podeliti službo višega davkarja v Gorici takemu, ki ne zna občeovati z večino ljudstva, ampak takemu, ki zna oba dež. jezika.

(Monce poročila) ob občnem zboru „Soče“ pri de zarad pomanjkanja prestora prihodnjic.

(Merda v Tolminu) katero napravijo goriški di-letanti v zvezi s tolminskimi perci, bo na velikonočni pondeljek ob 7 $\frac{1}{2}$ uri zvečer. Vstopnina 20 kr od osebe bo ubogim šolarjem za pirhe.

POSLANICE.)

Po naključbi mi je še le danes 16. marcija prišla v roké „Soča“ od četrteka 4. marca 1875., v kateri se nahaja dopis: Iz Rake na Dolenjskem, 21. feb. 1875.

V tem dopisu so sosebno na mojo osebo nakopičene tako nesramne laži, da sem prisiljen po ravno tej poti oistro protestirati zoper take grde laži lažnjivega dopisuna, ter podarim:

1) dopisunu lažnjivega dopisa in vsem tistim, ki mi dokažejo, da sem za to zapustil sejo šolskega sveta 14. t. m., ker nisem pri njem nič opraviti mogel,—2 vedri vina, da bodo zamogli piti na moje zdravje;

2) podarim tistemu, ki mi sodnijsko dokaže, da sem omenjeni dan, to je 14. t. m., Golobiča tikal, ali pa on mene 100 glđ. veljive;

3) nadar m tistega, ki mi dokaže, da je mizar in podpredsednik šolskega sveta,—Golobič, prvi srenjski svetovalec, s 100 glđ. Saj vendar že vsi vrabci na strehi dobro vedó, da je on—Golobič le tretji občinska svetovalec.

Hej dopisune! tú je „košte“ za-te: 2 vedri vino in vrh še 200 glđ.; če si pisal resnico, oglasi se! ti ti bode dobro teknilo!

Ná Raki 17. marcija 1875.

Anton Tavčar, župnik.

Odgovor pisacu Listnice brez podpisa

v St. Vidu pri Vipavi.

Klor vašo listnico, v kateri o nekovi zavidu vulgo fovšljivosti pišete i mojo soprogo infamno napadate, čita, ter razmere pozna, prišljen je vas obmilovati; kajti misliti si more; možjane so se revčeku zblodile; in nijemu zameriti, ka nemore več čisto i jasno misliti niti do verhunca svojega nosa koliko manje pak še logično. A bornirani i zblodjeni ljudje so većinoma drzni impertinenti, infamni; i taki ste tudi vi. V mojih očeh pak ste nesramni obrekovalci dok mi ne navedete ali pokažete le jednega v celi pokrajini goriški i dolini Vipavski, kateri okoliščine pozna, da bode vaši gospici mesto ji iz najgloblje globine sree najtoplejše i potrebno srčo privošil-zavilal. Ničvredna, strahopetna niela ostanete pak za vekomaj-ker še toliko poguma nijmate, da bi vaše slavno ime podpisali. Toliko v pejasnilo na vašo brez imno listnico.

Gorica 23. marcija 1875.

Ljudevit Premrou.

železniški uradnik.

*) Uredništvo nij odgovorno ne za obliko, ne za zadržaj.

Oznanilo.

Slavnemu občinstvu dajam na znajno, da sem v svojej kavarni postavil čisto nov biljard (Doppelmantinel), kojega je izdelal prvi dvorni fabrikant Zicula na Dunaji.

Vabim toraj dosedanje goste pa tudi nove, da v obilnem številu v mojo kavarno zahajajo, vselej jim bom kolikor naj bolj mogoče z dobrim blagom pa po nizki ceni postregel.

Fraco Mirsch,
kavarnar pri „FENIOE.“

Razprodaja po vsaki ceni!

Od pondeljka naprej bo javna razprodaja vsega blaga konkurzne masse

C. SOCHAR-jeve

v poprejšnji njegovi prodajalnici na Travniku. — Prodajale se bodo razne knjige šolske in druge, po tem trgovske knjige, papir in druge razne priprave za šole, urade, za risanje i. t. d. vse po vsaki še tako nizki ceni.